

O'ZBEK XALQ PEDAGOGIKASI VA UNING ISLOM TA'LIMOTIDA IJTIMOIY-PEDAGOGIK G'OYALAR

*Turdiyeva Charos Pirimovna
Ziyovuddinova Lobar Ebodullo qizi
UMFT talabalari*

Annotatsiya: Mazkur maqolada o'zbek xalq pedagogikasining mazmun-mohiyati hamda uning islom ta'limoti bilan uzviy bog'liqligi keng yoritilgan. Xalq pedagogikasida shakllangan tarbiyaviy qarashlar, axloqiy me'yorlar va ijtimoiy munosabatlar tizimi tahlil qilingan. Shuningdek, Qur'oni karim va hadislar asosida islom ta'limotidagi ijtimoiy-pedagogik g'oyalar ochib berilib, ularning yosh avlod tarbiyasidagi ahamiyati yoritilgan.

Kalit so'zlar: xalq pedagogikasi, islom ta'limoti, ijtimoiy tarbiya, axloq, ma'naviyat, hadis

Kirish

O'zbek xalq pedagogikasi asrlar davomida xalqning hayotiy tajribasi, urf-odatlar va ma'naviy qadriyatlar asosida shakllangan. Ushbu pedagogik qarashlar jamiyatda shaxsni tarbiyalash, uni ijtimoiy hayotga tayyorlash va axloqiy jihatdan kamol toptirishga qaratilgan.

Islom ta'limoti esa o'zbek xalqining ma'naviy hayotida muhim o'rin tutib, tarbiya va ijtimoiy munosabatlarga chuqur ta'sir ko'rsatgan. Shu bois xalq pedagogikasi va islom ta'limotidagi ijtimoiy-pedagogik g'oyalarni birgalikda o'rganish muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

O'zbek xalq pedagogikasining mazmuni va mohiyati

O'zbek xalq pedagogikasi — bu xalqning asrlar davomida to'plagan tarbiyaviy tajribasi, qarashlari va qadriyatlar majmuidir. U oila, mahalla va jamoa orqali amalga oshirilgan tarbiya tizimini o'z ichiga oladi.

Xalq pedagogikasida bolani mehnatsevarlikka, kattalarga hurmat, kichiklarga mehr, halollik va vatanparvarlik ruhida tarbiyalash ustuvor bo'lgan. Ushbu qadriyatlar ijtimoiy hayotda barqarorlik va hamjihatlikni ta'minlashga xizmat qilgan.

Xalq og'zaki ijodida ijtimoiy-pedagogik g'oyalar

Maqol, matal, ertak va dostonlar o'zbek xalq pedagogikasining muhim manbalaridan hisoblanadi. Ushbu janrlarda axloqiy-ijtimoiy g'oyalar, odob-axloq me'yorlari va hayotiy saboqlar mujassam.

Masalan, maqollarda halollik, sabr-toqat, mehnat va birlik g'oyalari targ'ib qilinadi. Ertak va dostonlar orqali esa bolalarda jasorat, adolat va insonparvarlik fazilatlari shakllantiriladi.

Islom ta'limotida tarbiya va ijtimoiy munosabatlar

Islom ta'limotida tarbiya masalasi muhim o'rin egallaydi. Qur'oni karim va hadislar insonni komil shaxs sifatida tarbiyalashga qaratilgan. Islomda bilim olish, axloqiy poklik va ijtimoiy mas'uliyat yuksak qadrlanadi.

Islom ta'limotida ota-onaga hurmat, qarindoshlik rishtalarini mustahkamlash, kambag'allarga yordam berish kabi g'oyalar ijtimoiy-pedagogik ahamiyatga ega. Bu g'oyalar jamiyatda adolat va mehr-oqibatni ta'minlashga xizmat qiladi.

Hadislarda ijtimoiy-pedagogik g'oyalar

Payg'ambarimiz Muhammad (s.a.v.) hadislarida tarbiya va axloq masalalari keng yoritilgan. Hadislarda bolalarni mehr bilan tarbiyalash, ilmga intilish va yaxshi xulqni namuna sifatida ko'rsatish ta'kidlanadi.

Hadislar yosh avlodni jamiyatda foydali inson bo'lib yetishishiga undaydi. Bu esa islom ta'limotining ijtimoiy-pedagogik ahamiyatini yanada oshiradi.

Xalq pedagogikasi va islom ta'limotining uyg'unligi

O'zbek xalq pedagogikasi va islom ta'limoti o'zaro uyg'un holda rivojlangan. Xalq urf-odatlarini va diniy qarashlar bir-birini boyitib, tarbiya jarayonida muhim rol o'ynagan.

Masalan, mehmondo'stlik, saxovat va halollik kabi fazilatlar ham xalq pedagogikasida, ham islom ta'limotida yuksak qadrlanadi. Bu uyg'unlik yosh avlodning ma'naviy kamolotini ta'minlashga xizmat qiladi.

Zamonaviy ta'limda xalq pedagogikasi va islomiy g'oyalar

Bugungi kunda xalq pedagogikasi va islomiy tarbiya g'oyalarini zamonaviy ta'lim jarayoniga singdirish muhim ahamiyatga ega. Bu orqali yoshlarni ma'naviy yetuk, ijtimoiy faol va vatanparvar shaxslar etib tarbiyalash mumkin.

Zamonaviy ta'limda milliy va diniy qadriyatlarni uyg'unlashtirish ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa

O'zbek xalq pedagogikasi va islom ta'limotidagi ijtimoiy-pedagogik g'oyalar shaxs tarbiyasida muhim o'rin tutadi. Ushbu g'oyalar asrlar davomida jamiyatda ma'naviy barqarorlik va ijtimoiy hamjihatlikni ta'minlab kelgan.

Bugungi kunda ham ushbu boy merosdan samarali foydalanish yosh avlodni komil inson sifatida tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Xaydarov. S.A. (2025). Oilaviy tarbiyada va maktab tarbiyasida yuzaga keladigan risklar. 16-son. 9-11.
2. Хайдаров С. (2024). Spiritual influence on child education in families. Web of Teachers: Inderscience Research. 2 (11). 203-205.
3. Хайдаров С. (2025). Оилаларда фарзанд тарбиясига рухий таъсир ўтказиш. Modern Education and Development. 3 (17). 23-27.

4. Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. *Modern Education and Development*. 3 (17). 28-33.
5. Xaydarov S.A. (2025). Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo'llari. *NEW RENAISSANCE international scientific journal*. 2(1). 91-94.
6. Xaydarov S.A. (2025). Yoshlarda vatanparvarlik hissini tarbiyalashda Boburnoma asariga ishlangan miniatyuralarning ahamiyati. *Til va adabiyot.uz*. 2.11-12.
7. Khaydarov S.A. (2025). On analysis of family factors and social creativity issues in the study of the psychological portrait of educational institutions' leaders. *Tuijin Jishu/Journal of Propulsion Technology* ISSN: 1001-4055 Vol. 46 No. 2.
8. Хайдаров С. (2025). Pedagogik risklarni boshqarishning nazariy asoslari va globallashuv jarayonidagi ahamiyati. 3 (9). 261-265.